

23.10.2020

EOAK/6642/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Lotta Hämeen-Anttila

MUISTISAIRAAN VANHUKSEN PALVELUJEN LAADUN VARMISTAMINEN VANHUSTENHUOLLOSSA

1 ASIAN TAUSTA JA SELVITYSPYYNTÖ

Tapasin Jyväskylän kaupungin edustajia kotihoidon tarkastuksella 6.11.2019. Tapaamisen aikana kaupungin edustajat antoivat tietoa mm. omavalvontayksikön sekä OIVA-keskuksen toiminnasta. Keskustelun aikana kävi ilmi, että asiakkaan siirtyessä tehostettuun palveluasumiseen asiakkaalla ei enää ole hänen asioistaan vastaavaa sosiaalihuoltolain 42 §:ssä tarkoitettua omatyöntekijää. Keskustelun kuluessa todettiin, ettei tilanne ole voimassa olevan lain mukainen ja epäkohta tulisi korjata.

Määräyksestäni Humana Hoiva -konsernin Kotikylä Sammonkotiin tehtiin ennalta ilmoittamaton tarkastus 5.11.2019. Tarkastuksen aikana kävi ilmi, että yksikössä asui vanhuksia, joilla ei ollut ketään asumisyksikön ulkopuolista tahoa, jolle kertoa kokemistaan epäkohdista. Suurella osalla asukkaista oli myös vaikeuksia ilmaista itseään muistisairauden takia.

Päätin ottaa omana aloitteena tutkittavaksi Jyväskylän kaupungin toiminnan muistisairaam vanhuksen palvelujen laadun varmistamiseksi. Erityisesti tutkittavana olivat palvelun laadun varmistaminen muistisairaam vanhuksen muuttaessa laitokseen tai asumispalveluyksikköön sekä yksittäisen asiakkaan palvelun soveltuvuuden arviointi asumisen aikana.

Selvityspyyntöissä pyydettiin ilmoittamaan mihin toimenpiteisiin Jyväskylän kaupunki on ryhtynyt turvatakseen erityisen haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden oikeuden ihmisarvoa kunnioittaen toteutettuun hoivaan ja hoitoon.

2 SELVITYKSEN SISÄLTÖ

Jyväskylän kaupungin antaman selvityksen mukaan uusille asiakkaille määritellään 1.4.2020 alkaen omatyöntekijä ympärivuorokautisen paikan saaneille.

Kaupunki tarkentaa sijoitusprosessia, niin, että asiakkaan hakiessa ympärivuorokautisen hoivan paikkaa, palveluohjauksen SAS-työntekijät kartoittavat asiakkaan läheisverkoston. Niissä tapauksissa,

joissa läheisverkostoja ei ole, asiakkaalle nimetään omatyöntekijäksi Jyväskylän kaupungin ikääntyneiden palveluiden sosiaalityöntekijä.

Yksityiseen yksikköön sijoitettaessa asiakkaiden oikeusturvaa vahvistetaan nimeämällä asiakkaan sijoituessa kaikille asiakkaille omatyöntekijä (Jyväskylän kaupungin ikääntyneiden palveluiden SAS palveluohjaaja), johon voi olla yhteydessä, jos asiakas tai omainen huomaa puutteita hoitoon ja hoivaan liittyvien seikkojen osalta.

Jyväskylän kaupunki selvittää myös asiakkaan edunvalvonnan vastuun asiakkaan hoidon ja hoivan turvaamisessa.

3 RATKAISU

Käsitykseni mukaan selvityksessä esitetyt toimenpiteet ovat voimassa olevan lainsäädännön mukaisia.

Toimenpiteitä toteutettaessa tulisi kiinnittää huomiota seuraavaan.

Laillisuusvalvonnassani ja erityisesti määräämilläni vanhustenhuollon yksiköihin tehtävillä tarkastuksilla seurataan sitä, että asukkaille on nimetty sosiaalihuoltolain mukainen omatyöntekijä ja että työntekijän yhteystiedot ovat sekä toimintayksikön että tilanteesta riippuen asiakkaan, hänen laillisen edustajansa tai lähiomaisensa tiedossa. Omatyöntekijä on nimettävä sekä silloin kun asiakas asuu yksityisessä yksikössä että silloin kun hän asuu kunnan yksikössä.

Kiinnitän Jyväskylän kaupungin sosiaalipalvelujen huomiota siihen, että lähiomaisten mahdollisuus osallistua hoidon ja hoivan toteuttamiseen tai esimerkiksi edunvalvojan määrääminen eivät poista veloitetta omatyöntekijän nimeämiseen.

Korostan, että yksittäisen asiakkaan asioista vastaavan palveluasumisyksikön ulkopuolisen omatyöntekijän nimeäminen ja toiminta on erityisen tärkeää koronavirusepidemian aikana, jolloin omaisten mahdollisuudet tehdä huomioita palvelun laadusta saattavat olla tavanomaista vähäisemmät.

Eduskunnan oikeusasiamiehen vuoden 2020 tarkastusteema on viranomaisten riittävä resursointi perusoikeuksien turvaamiseksi. Teeman mukaisesti kiinnitän huomiota velvollisuuteen huolehtia siitä, että omatyöntekijän asiakasmäärät pysyvät tehtäviin nähden kohtuullisina.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3 esittämäni käsityksen toimeenpanossa huomioon otettavista seikoista Jyväskylän kaupungin sosiaalipalvelujen tietoon.